

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพุทธศิลป์จังหวัดขอนแก่น

Buddhist Dhamma Principles as Appeared In Buddhist Art in KhonKaen

อดุลย์ หลานวงศ์¹ และ พระมหามิตร ฐิตปณฺโญ²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Adun lanwong¹ and PhraMahaMit Thitapanyo²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: adunlanwong2527@gmail.com

บทคัดย่อ

วัดเป็นศาสนสถานที่เป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรมและเป็นบ่อเกิดพุทธศิลป์ ซึ่งในแต่ละภูมิภาคก็ย่อมแตกต่างกันออกไป พุทธศิลป์ในจังหวัดขอนแก่นมีเอกลักษณ์ และมีความโดดเด่น โดยเฉพาะสิมและอุโบสถ์ในพื้นที่ 5 แห่ง ได้แก่ 1) วัดไชยศรีบ้านสาววัดถิ 2) วัดสนวนวาริพัฒนาราม บ้านหัวหนอง 3) วัดมณีมาวิทยาราม บ้านลาน 4) วัดสระบัว แก้ว บ้านวังคูณ 5) วัดสระทอง บ้านบัว ซึ่งปรากฏหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยแยกเป็นสิมซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เพราะสร้างขึ้นด้วยเลื่อมใสศรัทธาและความสามัคคีของคนในชุมชนจึงเป็นสถานที่เคารพสักการะของชาวบ้าน รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ สำหรับการศึกษาที่สามารถก่อให้เกิดปัญญาแก่ชุมชน และอุโบสถ์สะท้อนให้เห็นถึงหลักโลก ธรรม 8 ที่มีอยู่คู่กับโลกได้เป็นอย่างดี เป็นสื่อในการสอนธรรมะที่จะนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน และยังมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน จึงนับได้ว่ามีความสำคัญ อย่างยิ่งเพราะยังจะเป็นการจุดประกายให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัตถุและการตระหนัก ร่วมกันในด้านแหล่งเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาอีกด้วย

คำสำคัญ: สิม; อุโบสถ์; พุทธศิลป์

Abstract

Temple is religious place which it sources of arts, culture and Buddhist Arts, each region was different. Buddhist Arts in KhonKaenProvince had identity and prominent especially SIM and painting in the areas of the five temples i.e. 1) Wat chaisri, Ban Sawatthee 2) WatSanaunwaree, Banhuanong, 3) Wat Matchimawitthayaram, Ban Lan, 4) WatSraBuaKeo, Ban Wang Kun, 5) WatSra Thong, Ban Bua. Dhamma doctrines appeared were divided into SIMA which was mind center of community because the temple established by faith and unity of people in the community. Its also were the respected places of villagers including important learning sources for education to create wisdom for the community. The painting reflected to the 8 LOKA-dhamma which exists with the world. The 8 LOKA-dhamma was media for Dhamma preaching which applied in daily life. It was influenced to culture and tradition in the community. It was an important because it sparkles for the preservation of art objects and mutual awareness in learning source of Buddhism as well.

Key Words: Buddhist doctrines; Buddhist Arts

บทนำ

วัดเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นครั้งแรกในประเทศอินเดียเพื่อเป็นที่พักของพระสงฆ์และเป็นที่ประดิษฐานสถูปเจดีย์เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่เข้ามาในดินแดนไทยจึงได้มีการสร้างวัดขึ้นโดยปรับให้มีลักษณะที่เหมาะสมกับปัจจัยแวดล้อมและประโยชน์ใช้สอยตามบริบทของพื้นที่นั้นๆ (Fine Arts Department, 1990 : 229) วัดจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา คือวัดที่มีอุโบสถเป็นที่ทำสังฆกรรมได้วิสุงคามสีมา เขตที่แยกจากหมู่บ้าน แปลว่า เขตที่ได้พระราชทานแก่สงฆ์เพื่อใช้เป็น ที่สร้างอุโบสถเพื่อทำสังฆกรรม และสำนักนิกายสงฆ์ หมายถึงวัดที่ยังไม่ได้รับวิสุงคามสีมาจึงไม่มีอุโบสถ (The Crown Property Bureau, 2016 : 227) ซึ่งสมัยก่อนเมื่อมีการตั้งถิ่นฐานขึ้น ประชาชนในพื้นที่จะนิยมสร้างวัดใกล้กับชุมชนของตนเพื่อให้สะดวกต่อการทำบุญและประกอบพิธีทางศาสนา

นอกจากนั้น วัดยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ได้แก่ เป็นสถานศึกษาโดยพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเป็นสถานพยาบาลด้วยการรักษาโรคทั้งทางกายและทางใจเป็นที่พักแรมคนเดินทางสามารถใช้ศาลาวัดเป็นที่พักได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นโรงศาลด้วยการช่วยตัดสินหรือไกล่เกลี่ยความ

ขัดแย้งของชาวบ้านเป็นฉาปนสถานรวมทั้งเป็นที่ทำบุญอุทิศกุศลให้ผู้เสียชีวิตเป็นที่พบปะสังสรรค์ของชุมชนรวมถึงที่ประชุมและที่แสดงมหรสพ และเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการ เช่น สถาปัตยกรรมจิตรกรรม ฯลฯ (Khun thokhan, 1994 : 86-87)

พุทธศิลป์จึงเป็นศาสนสถานสำคัญทางพระพุทธศาสนามาตั้งแต่โบราณกาล ซึ่งถ้าหากพระพุทธศาสนาเจริญที่ใดพุทธศิลป์ก็เจริญที่นั่น แม้ผู้คนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนามากกว่าพุทธศิลป์ แต่ถ้าไม่ใช่พุทธศิลป์เป็นสิ่งโน้มนำศรัทธาของพุทธศาสนิกชนมา พระพุทธศาสนาก็มีเพียงลายสัญลักษณ์อักษร ขาดสีสันแรงสะกดหมดความสง่างามของศาสนธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อความซาบซึ้งในพระพุทธศาสนาในที่สุด (Panyathaphsingh, 2005 : 289) ดังนั้น พุทธศิลป์จึงสำคัญสำหรับมนุษย์เพราะเท่ากับเป็นอาหารใจ มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ล้วนสร้างพุทธศิลป์ขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตนเอง โดยมีพื้นฐานสนองความต้องการทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และทางด้านความเชื่อในลัทธิศาสนา (Apai Na Khong, 1990 : 15-16) ทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันกันในสังคมอย่างมีความสุขจึงเป็นสังคมที่น่าอยู่ (Phrama Mit Thitapanyo, 2018 : 213) ซึ่งสามารถแยกความสำคัญตามประเภทของพุทธศิลป์ได้ ดังนี้

ลิม หรือ พระอุโบสถ มีความสำคัญในฐานะเป็นที่ประทับขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือเป็นที่ประดิษฐานขององค์พระประธาน ถือว่าเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เป็นสภาแห่งสงฆ์ที่ใช้การปกครองด้วยพุทธบัญญัติ แสดงความพร้อมเพรียงคือความสามัคคีแห่งสงฆ์ จากความเชื่อที่ว่าการรักษาพระวินัยเท่ากับรักษาอายุพระพุทธศาสนา เป็นสถานที่เปลี่ยนสถานภาพของบุคคลคือจากเพศฆราวาสเป็นบรรพชิตเป็นแหล่งเริ่มต้นด้านการพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม จริยธรรม (Thanit Yoopho, 1964 : 12)

stup หรือ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง สำคัญเพราะมีจุดกำเนิดหรือมูลเหตุการณสร้างที่เป็นเหตุผลเป็นการยกย่องเชิดชูศาสนา วรรณคดีและเสริมบารมีพระมหากษัตริย์เพื่อประดับตกแต่งความสวยงามของอาคาร ภาพปูนปั้นช่วยเพิ่มความสำคัญ ความสวยงามของอาคารหรือสถาปัตยกรรมนั้นใหม่มากยิ่งขึ้นยังใช้เป็นสื่อในการประกอบคำสอนในพุทธศาสนา และเป็นการแสดงฝีมือและอารมณ์ของศิลปินโบราณซึ่งเป็นช่องทางถ่ายทอดเรื่องราวของความศรัทธา ผู้เขียนจิตรกรรมฝาผนังทำขึ้นด้วยความศรัทธาในพุทธศาสนาสูงส่งช่างแต้มจึงเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติจึงทำด้วยใจศรัทธา โดยไม่หวังสินจ้าง รางวัลอะไรทั้งสิ้น โดยมีศรัทธาเป็นพื้นฐาน มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่หวังผลบุญกุศลเป็นสำคัญเป็นสื่อใน

การบันทึกเรื่องราวร่องรอยของอดีตตลอดถึงเป็นเครื่องหมายแห่งความเจริญของประเทศชาติในสมัยนั้นๆ เป็นเครื่องกล่อมเกลาคิดใจและเป็นเครื่องเตือนสติ (Somchat Manichot, 1986 : 22-25)

เห็นได้ว่า วัดเป็นศาสนสถานเกิดขึ้นครั้งแรกในอินเดีย เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่เข้ามาในดินแดนไทย จึงมีการสร้างวัดขึ้นโดยปรับให้เหมาะสมกับปัจจัยแวดล้อมและประโยชน์ใช้สอยตามบริบท วัดในประเทศไทยจึงแบ่งเป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ เมื่อมีการตั้งถิ่นฐานก็มักจะนิยมสร้างวัดใกล้กับชุมชนเพื่อสะดวกในการทำบุญและประกอบพิธีทางศาสนา และวัดยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ได้แก่ เป็นสถานศึกษาโดยพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นแหล่งรวมงานพุทธศิลป์ พุทธศิลป์จึงสำคัญเพราะเท่ากับเป็นอาหารใจ โดยมีพื้นฐานสนองความต้องการทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และทางด้านความเชื่อในลัทธิศาสนา

ความเป็นมาของพุทธศิลป์ในจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นมีประวัติความเป็นมายาวนาน ในจึงมีการขุดค้นพบพุทธศิลป์ไม่ว่าจะเป็นเสมาหินทรายที่ปรากฏบริเวณเมืองโบราณโนนเมือง ที่บ้านนาโพธิ์ ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ ขุดพบพระพุทธรูปปางสมาธิทำด้วยหินทรายที่เมืองโบราณบ้านเมืองเพี้ย ตำบลเมืองเพี้ย อำเภอบ้านไผ่ และได้ค้นพบกลุ่มเสมาที่เมืองโบราณชัยวาน บ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอโคกโพธิ์ชัย จึงเห็นได้ว่าพุทธศิลป์ยุคประวัติศาสตร์ประเภทต่างๆ กระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ศึกษาพุทธศิลป์ที่ปรากฏในพื้นที่ 5 แห่ง (Adun Lanwong, 2018 : 78-83) ได้แก่

1) วัดไชยศรี บ้านสาวตี่ ตำสาวตี่ อำเภอเมือง วัดไชยศรี ตั้งอยู่ที่บ้านสาวตี่ หมู่ที่ 8 ระยะห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 21 กิโลเมตร วัดนี้ก่อตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2408 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2460 โดยมีพระอธิการอ่อนสา เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก มีการขึ้นทะเบียนของกรมศิลปากรเมื่อปี พ.ศ. 2534 ภายในวัดมีอาคารสำคัญ คือ ศาลาการเปรียญ กุฏิพระสงฆ์ พิพิธภัณฑสถานบ้าน สิมหรือโบสถ์ ปัจจุบันมีพระครูบุญญากรเป็นเจ้าอาวาส

ลิม วัดไชยศรี สร้างเมื่อ พ.ศ. 2460 หันหน้าไปทางทิศตะวันออก เป็นลิมที่ก่ออิฐถือปูน โครงสร้างหลังคาเป็นไม้ หลังคาซ้อนกันสามชั้นมุงกระเบื้อง มีหลังคายื่นปีกนก

ล้อมรอบ ด้านบนประกอบด้วยโหง่ หางหงส์ ที่ทำด้วยปูนตามแบบภาคกลาง ซึ่งแต่เดิมเป็นลิ่มหลังคาปีกยื่นตามแบบสถาปัตยกรรมอีสาน ราวบันไดทางขึ้นเป็นรูปพญานาคมีประตูทางเข้าด้านหน้าทางเดียว บานประตูทางเข้าแกะสลักด้วยไม้ ด้านข้างมีช่องหน้าต่างตรงกลางเล็กๆ ด้านละช่อง และหน้าต่างหลอกด้านละ 2 ช่อง ด้านหลังมีหน้าต่างหลอก 3 ช่อง มีการเสริมผนังส่วนบนให้สูงขึ้นเพื่อรับกับรูปทรงใหม่ ภายในลิ่มมีฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูปปรากฏรูปแต้มทั้งด้านในและด้านนอก **อุโบสถ** บนผนังลิ่มทั้งผนังด้านในและนอก แต้มขึ้นในปี พ.ศ. 2466 ช่างแต้มชื่อนายทอง ทิพย์ชา ชาวอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีพระอธิการอ่อนสาเป็นผู้กำหนดการเขียน อุโบสถมีการวางตำแหน่งสลับกันไปมาไม่มีการวางแผนผังในการวาดในระนาบเดียว เขียนด้วยสีฝุ่นโทนสีคราม เหลือง ขาว ลักษณะการเขียนภาพที่เน้นสัดส่วนที่เกินจริง อารมณ์ของภาพดูสนุกสนาน ตัวละครจะออกท่าทางโลดโผน วรรณกรรมที่เขียนแสดงเรื่องสินไซซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้านอีสาน ที่ให้ข้อคิดธรรมะคุณธรรม และเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวอีสาน ที่เรียบง่ายสงบสุข

2) วัดสนวนวารีพัฒนาราม บ้านหัวหนอง ตำบลหัวหนอง อำเภอบ้านไผ่ เริ่มตั้งเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2433 ผู้นำคนแรกของหมู่บ้านชื่อปู่สิงห์ โดยครั้งแรกหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหัวนาคำ อำเภอนบพิตำ แล้วจึงได้ย้ายมาอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านชื่อบ้านโนนจั่ว เมื่อชุมชนขยายตัวจึงแยกออกมาเป็นหมู่บ้านหัวหนองในปัจจุบัน ชาวบ้านในชุมชนจึงพร้อมใจกันสร้างวัดและพุทธสถานขึ้นเป็นแหล่งรวมจิตใจและใช้ในการประกอบพิธีตามคติความเชื่อทางศาสนา แต่เดิมวัดสนวนวารีพัฒนารามชื่อวัดโนนจั่วตามชื่อหมู่บ้าน ต่อมา ปี พ.ศ. 2469 จึงเปลี่ยนชื่อเป็นวัดสนวนวารีพัฒนาราม ตามชื่อต้นไม้สนวนซึ่งเป็นต้นไม้ที่เคยมีอยู่ริมฝั่งน้ำหนองนาวัล

ลิ่ม วัดสนวนวารีพัฒนาราม หันหน้าไปทางทิศตะวันออก เป็นลิ่มที่บ่ออิฐถือปูน โครงสร้างหลังคาเป็นไม้ หลังคามีลักษณะเป็นชั้นเดียว มุงด้วยสังกะสี มีหลังคายื่นปีกนก ล้อมรอบ ด้านบนประกอบด้วยโหง่ หางหงส์ที่ทำด้วยไม้ตามแบบพื้นบ้านอีสาน มีประตูทางด้าน 1 ประตู และหน้าต่างทรงโค้ง 2 ช่อง ด้านข้างมีหน้าต่างทรงโค้งด้านละ 2 ช่อง และหน้าต่างหลอกทรงโค้งด้านละ 1 ช่อง ภายในลิ่มมีฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูป ลิ่มวัดสนวนวารีพัฒนารามปรากฏจิตรกรรมฝาผนังทั้งด้านในและด้านนอก **อุโบสถ** มีการแต้มหรือเขียนภาพไว้ทั้งผนังด้านนอกและผนังด้านในของลิ่ม โดยมีช่างแต้มหรือจิตรกรพื้นบ้านชื่อช่างหยวกและนายแดง เขียนเมื่อ พ.ศ. 2475 มีการวางแผนผังการแต้มเวียนไปตามทิศ คือ ผนังด้าน

นอกของลิม จะมีผังการวาดเวียนขวาโดยเริ่มจากผนังด้านทิศใต้ ส่วนผนังด้านใน จะมีผังการวาดเวียนซ้ายโดยเริ่มจากผนังด้านทิศเหนือ ในแต่ละผนังยังมีการแบ่งห้องภาพย่อย แต่ละตอนมีอักษรไทยและไทยน้อยเขียนบรรยายประกอบ ใช้สีวรรณะเย็น สีคราม เขียว เหลือง และสีดำ ที่เสาประดับผนังทุกด้านเขียนลวดลายเครือเถา ซึ่งเลือกใช้สีคราม เหลืองและสีเขียวแต้มประดับไว้โดยแบ่งเป็นผนังด้านในปรากฏวรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดรชาดก และผนังด้านนอกปรากฏวรรณกรรมเรื่องสินไซ

3) วัดมณีมาวิทยาราม บ้านลาน ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ เดิมเป็นวัดเก่าแก่ คือมีอายุกว่า 200 ปี วัดมณีมาวิทยารามหรือวัดบ้านลานมีที่มาจากชื่อหมู่บ้าน คือ บ้านลาน เดิมทีเดียวบริเวณบ้านลานเป็นป่าไม้รกทึบมีสัตว์อาศัยชุกชุม สัตว์มักออกมาจับสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านไปกินเป็นอาหาร ชาวบ้านที่นอนรักษาไร่นาจึงทำลานนวดข้าวรวมกันเป็นกลุ่ม และทำเกราะไม้ไผ่แขวนไว้โดยรอบเพื่อใช้ตีขับไล่สัตว์ร้าย จากการทำลานนวดข้าวรวมข้าวรวมกันจึงมีการสร้างบ้านเรือนอยู่รวมกัน จึงเกิดเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านลาน ต่อมา พระอาจารย์ไค้ได้เดินทางจากอำเภอยะผาพิสัย ได้เข้ามาสร้างวัดไม่ห่างจากห้วยสำราญ ท่านอาจารย์ชำนาญในการตีเหล็กจึงได้ตั้งเตาตีมีดตีขวานขึ้นที่วัด ชาวบ้านมีความเลื่อมใส จึงพร้อมใจกันสร้างกุฏิที่พักใน ปี พ.ศ. 2354

ลิม วัดมณีมาวิทยารามนั้น สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2470 สมัยพระอาจารย์บุญมา สิริจินโท เป็นเจ้าอาวาส ได้ร่วมกับชาวบ้านสร้างลิมหลังนี้ขึ้นมาด้วยดินจีหรืออิฐเผา โดยว่าจ้างนายองฮายช่างชาวเวียดนามจากอำเภอมัญจาคีรี ลิมหลังนี้หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก เป็นลิมที่ก่ออิฐถือปูน โครงสร้างหลังคาเป็นไม้ หลังคาซ้อนกันสองชั้น มุงด้วยกระเบื้อง มีหลังคายื่นปีกนกล้อมรอบ ด้านบนประกอบด้วยโถง ถ้ำองและทางหงส์ ที่ทำด้วยปูนตามแบบภาคกลาง ราวบันไดทางขึ้นเป็นรูปพญานาค มีประตูทางเข้าด้านหน้า 1 ประตู บานประตูเป็นไม้แกะสลัก ด้านข้างมีช่องหน้าต่างทรงโค้ง ด้านละ 2 ช่อง ภายในลิมมีฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูป **อุโบสถ** ข้างผู้แต้มจะแต้มเฉพาะผนังด้านนอกทั้ง 4 ด้าน ซึ่งมีจารยสุวรรณ บิวสาร และช่างสี แสนทวี ข้างเขียนมุม บิวสาร เขียนบรรยายประกอบโดยใช้อักษรไทยและไทยน้อย สีที่ใช้สีฝุ่นวรรณะเย็น ได้แก่ สีคราม เขียว เหลืองและสีดำ เริ่มจากผนังด้านทิศตะวันออกเวียนรอบด้านทิศเหนือ ด้านทิศตะวันตกและผนังด้านทิศใต้ตามลำดับ ปรากฏอุโบสถ์วรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดรชาดกเรื่องเดียวครบทั้ง 13 กัณฑ์

4) วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคุณ ตำบลหนองเม็ก อำเภอนองสองห้อง การตั้งชื่อหมู่บ้านมักนำลักษณะเด่นของชุมชน ภูมิประเทศเป็นฐานในการตั้งชื่อ บริเวณที่ชาวบ้านตั้งถิ่นฐานอยู่มีห้วยและต้นคูณมาก จึงตั้งตั้งชื่อบ้านแห่งนี้ว่าบ้านวังคุณ ส่วนชื่อวัดสระบัวแก้วนั้นมาจากการที่แหล่งน้ำมีสภาพตื้นเขินประกอบกับมีบัวขึ้นมาก เมื่อประชาชนเพิ่มขึ้นความต้องการแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคมีมากขึ้น ชาวบ้านวังคุณจึงมีการขุดลอกสระทางทิศใต้ของหมู่บ้าน ดินที่ขุดขึ้นมาถูกนำมาถมวัด จึงให้ชื่อว่าวัดสระบัวแก้ว วัดสระบัวแก้วได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ ปี พ.ศ. 2475

ลิม วัดสระบัวแก้วสร้างขึ้นใน ปี พ.ศ. 2474 โดยการนำของพระครูวิบูลย์พัฒนา ยุกต์ (หลวงพ่อดุย) ซึ่งท่านได้นำรูปแบบจากลิมวัดบ้านยาง อำเภอบรบือ บ้านเกิดของท่านเป็นแบบในการก่อสร้าง ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก เป็นลิมทึบที่มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่ออิฐถือปูน โครงสร้างหลังคาเป็นไม้ หลังคาซ้อนกันสองชั้น มุงด้วยกระเบื้อง มีหลังคายื่นปีกนกล้อมรอบ ด้านบนประกอบด้วยโถง ทางหงส์ที่ทำด้วยไม้ ราวบันไดเป็นปูนปั้นรูปผู้หญิงผู้ชายและสิงห์หมอบ มีประตูทางเข้าทางด้าน 1 ประตู บานประตูไม้แกะสลัก ด้านข้างมีช่องหน้าต่างเล็กๆ ด้านละ 2 ช่อง ภายในลิมมีฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูป

อุปแต้ม สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2474 โดยมีจารย์กองมา ชาวบ้านหนองแวก โสภธาดำ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีจารย์ก็ เป็นพระภิกษุ ชาวบ้านลาดใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ และจารย์น้อย ชาวอำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด สี่ที่ใช้เป็นสีสันสดใส เน้นสีเหลืองคราม แดง เขียว ฟ้าและสีดำ การวางตำแหน่งสลับกันไปมา ไม่มีการวางแผนผังในระนาบเดียว พนักด้านในปรากฏอุปแต้มเรื่องพุทธประวัติและวรรณกรรมเรื่องสินไซ พนักด้านนอกปรากฏวรรณกรรมเรื่องพระลักพระลาม มีสวดแทรกขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

5) วัดสระทอง บ้านบัว ตำบลกุดเค้า อำเภอมัญจาคีรี สร้างขึ้น ปี พ.ศ. 2375 นำโดยพ่อใหญ่ขุนสือว พ่อใหญ่โคตรวงศ์ พ่อใหญ่โคตะ พ่อใหญ่กุนและพ่อใหญ่แป ได้พากันอพยพมาจากโนนบ้านเค้า (บริเวณวัดป่าโนนบ้านเค้าในปัจจุบัน) มาตั้งหมู่บ้านอยู่ริมหนองน้ำ และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านบัว หลังจากนั้นก็ได้สร้างวัดขึ้นโดยตั้งชื่อว่า วัดสระทอง โดยมีท่านพระครูเสาร์ สมโน เจ้าคณะแขวงกิตติมศักดิ์ เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก

ลิม วัดสระทองสร้างขึ้นใน ปี พ.ศ. 2455 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อพ.ศ. 2456 โดยการนำของท่านพระครูเสาร์ สมโน ลิมหลังนี้ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก เป็นลิมทึบที่มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่ออิฐถือปูนประตูเข้าด้านเดียว เจาะซุ้ม

หน้าต่างด้านข้างๆ ละ 2 ช่อง มีซุ้มหลอกด้านผนังข้างพระประธาน ปูนปั้นเป็นเสาเหลี่ยม
ประดับผนังประดับกระจกเงาเป็นแนวไปตลอดเหนือฐานแอวขัน หลังคาทรงจั่วชั้นเดียวมุง
กระเบื้องซีเมนต์หางว่าว มีปีกนกยื่นคลุมตลอด เจริญชัยฉลุไม้เป็นลายพินปลาโดยรอบ โครง
หลังคาเป็นไม้เนื้อแข็งทั้งหมด มีการแกะสลักลายลงบนซุ้มและตั้งแต่พรางมุง ดูดีว่าเป็นเนื้อ
ไม้เฉยๆ ผนังภายในสีโล่งไม่ทาสีลวดลายหรือแต้มรูปแต่อย่างใด มีฐานชุกชีสำหรับ
ประดิษฐานพระพุทธรูป นับว่าลัทธิวัดสระทองหลังนี้มีคุณค่าในทางเอกลักษณ์ช่างพื้นบ้าน
อีสานบริสุทธิ์

สุป้าน/ประติมากรรมปูนปั้น ลัทธิวัดสระทองมีความแตกต่างจากพื้นที่ทั้ง 4 แห่งที่
กล่าวมาแล้ว ปรากฏประติมากรรมปูนปั้นนูนต่ำ และประดับกระจกเงาโดยรอบผนังด้านนอก
ทั้ง 4 ด้าน ซุ้มประตูด้านหน้าก็ทำอย่างเดียวกันแต่มีไม้แกะสลัก ส่วนวงกรอบบนผนังด้านข้าง
ประตูทั้งสอง ปั้นปูนนูนต่ำเป็นรูปช้างมีคันทันหลังหันหน้าเข้าประตู สีหน้า(หน้าบัน)
ด้านหน้าปั้นลายคล้ายรูปฉัตร 3 ชั้น ประดับกระจกเงา ด้านหลังปั้นนูนเป็นรูปแวนโค้งซ้อน 3
ชั้น มีเทวดาประจำอยู่ในแวนโค้งนั้น และมีก้านโค้งออกไปทั้ง 2 ด้าน มีดอกไม้ 4 กลีบ
ประดับกระจกเงา ตรงกลางคล้ายกับดวงดาวทองแสงเป็นประกายน่าดูมาก มุมล่างทั้งซ้ายขวา
เป็นรูปช้างมีสัปดาห์และคนขี่บนคอ ถึงแม้ว่าฝีมือปูนปั้นประดับกระจกเงาจะดูเก๋เกินกว่า
ช่างฝีมือทั่วไป แต่ก็ให้ความรู้สึกแห่งความจริงใจและตั้งใจทำตามสติปัญญาที่ไม่รู้มากเห็น
มาก จึงบ่งบอกออกมาจากความบริสุทธิ์ ซึ่งถือว่ามีความค่าในทางศิลปะ โดยในปี พ.ศ.
2545 ได้รับรางวัลอาคารทรงคุณค่าด้านการอนุรักษ์มรดกและวัฒนธรรมแห่งเอเชียแปซิฟิก
(Award of Merit) จากองค์การยูเนสโก

ประเภทพุทธศิลป์

พุทธศิลป์เป็นงานศิลปะประเภททัศนศิลป์ สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาใน
พระพุทธศาสนาเพื่อเป็นพุทธบูชา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท (Sanguan
Rodboon, 1990 : 12-15) ได้แก่

1) จิตรกรรม ได้แก่ การเขียนภาพพระบายสี มีส่วนประกอบมูลฐานคือ เส้น สี
และน้ำหนักสี มีส่วนสัมพันธ์กับความกว้างยาวและลึกในภาพ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวและสื่อ
ความหมายให้สอดคล้องกับกาลเทศะและยุคสมัย และจิตรกรรมยังแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

โดยยึดเอาจิตรกรรมที่ปรากฏในประเทศไทยเป็นเกณฑ์ (Wisut Pinyovanichka, 1985 : 8)
ดังนี้ 1) จิตรกรรมฝาผนัง 2) ภาพพระบฏ 3) ภาพสมุดไทย

2) ประติมากรรม ได้แก่ งานศิลปกรรมที่เกิดขึ้นจากงานสร้างสรรค์ด้วยวิธีการ
ต่างๆ เช่น การปั้น การหล่อ การกดพิมพ์ การแกะสลัก การตอกและดุน การฉลุ และการบุ
ด้วยวัสดุต่างๆ เช่น โลหะ ไม้ ปูน หิน เป็นต้น เพื่อให้เป็นรูปจำลองหรือตัวแทนสิ่งที่ผู้กระทำ
มุ่งหมายสื่อให้ผู้อื่นทราบ ประติมากรรมแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1) ประติมากรรมเซาะ
หรือเว้า 2) ประติมากรรมนูนต่ำ 3) ประติมากรรมนูนสูง 4) ประติมากรรมลอยตัว

3) สถาปัตยกรรม ได้แก่ การก่อสร้างที่มีความคงทนถาวร สามารถแบ่งออกเป็น 4
ประเภท ดังนี้ 1) สถาปัตยกรรมเวียง 2) สถาปัตยกรรมวัง 3) สถาปัตยกรรมวัด 4)
สถาปัตยกรรมเวียง เฉพาะสถาปัตยกรรมวัดนั้น เป็นต้นกำเนิดศิลปวัตถุที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็น
สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ โบสถ์หรือพระอุโบสถ วิหาร หอไตร
ศาลาการเปรียญ มณฑป ชุมเสมา พระเจดีย์ พระปรางค์ เป็นต้น

สำหรับการศึกษาพุทธศิลป์ในจังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ มุ่งจะศึกษาพุทธศิลป์ทั้ง 3
ประเภท คือ จิตรกรรมฝาผนังหรือรูปปั้น ซึ่งปรากฏบนฝาผนังทั้งด้านในและด้านนอกของ
สิม ที่ช่างแต้มหรือจิตรกรกลุ่มช่างพื้นบ้านแท้ๆ สร้างไว้โดยใช้วัสดุท้องถิ่นและเทคนิควิธีการ
พื้นบ้านอีสาน โดยอาศัยความรู้และความชำนาญในการแต้มโดยไม่มีรูปแบบ แผนผังภาพที่
แน่นอนและตายตัว จึงทำให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่น่าศึกษาช่างแต้มได้ถ่ายทอดและ
สอดแทรกหลักธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมแฝงอยู่ในรูปปั้นที่เป็นภาพพุทธ
ประวัติ และวรรณกรรมพื้นบ้านอันเป็นที่นิยมของชาวบ้านท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งปรากฏ
วรรณกรรมในรูปปั้นในพื้นที่ศึกษา จำนวน 3 เรื่อง คือ ภาพพุทธประวัติ สินไซ พระลัก
พระราม และพระเวสสันดรชาดก

พุทธศิลป์ประเภทประติมากรรมนูนต่ำ ปรากฏในสิมวัดสระทองเพียงแห่งเดียวที่มีการปั้น
หรือแกะสลักปูนโดยใช้ลักษณะนี้ประดับผนังสิมทั้งหลัง รูปที่ปั้นหรือแกะได้แก่ ช่าง นักมวย
คนต่อสู้กับจระเข้ คนพ่อน้ำ ซึ่งใช้สีเพียง 2 สีเท่านั้น คือ สีเหลืองและสีคราม

พุทธศิลป์ประเภทสถาปัตยกรรมวัดได้แก่สิมหรืออุโบสถสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท
ใหญ่ๆ คือ สิมบกและสิมน้ำ ซึ่งสิมบกที่ทำการศึกษานี้ยังแยกย่อยออกเป็น 2 ลักษณะ
ได้แก่ สิมชนิดโปร่งและสิมชนิดทึบ (Wirot Srisuro, (1989 : 8-9) ในการศึกษาครั้งนี้จัดอยู่ใน
ประเภทสิมบกสิมทึบพื้นบ้านบริสุทธิ์ สร้างด้วยอิฐถือปูน แบบไม่มีเสารับปีกนก เพียงแห่ง

เดียวที่มีญาติศรี สิมทึบพื้นบ้านบริสุทธิ์ สร้างด้วยอิฐถือปูน แบบมีเสารับปีกนก มีปรากฏ
จำนวน 4 แห่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพุทธศิลป์ในจังหวัดขอนแก่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยรวบรวมจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยรวบรวมจากเอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานพุทธศิลป์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพุทธศิลป์ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์เรียบเรียงข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

พุทธศิลป์ในจังหวัดขอนแก่นมีความเก่าแก่และสำคัญอย่างยิ่ง เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศิลป์ ซึ่งพุทธศิลป์ดังกล่าวก็ได้สื่อถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสร้างขึ้นจากพระวินัยบัญญัติ อีกด้านหนึ่งก็เห็นได้ว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก็ปรากฏในพุทธศิลป์ใน 5 พื้นที้นั้นเช่นกัน จึงสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏ 2) คุณค่าของพุทธศิลป์ที่มีต่อชุมชนและสังคม ดังนี้

1) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพุทธศิลป์ 2 ประเภท คือ สิมและอุโบสถ ดังนี้

1.1 สิมเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เพราะสร้างขึ้นด้วยเลื่อมใสศรัทธาและความสามัคคีของคนในชุมชนจึงเป็นสถานที่เคารพสักการะของชาวบ้าน รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับการศึกษาที่สามารถก่อให้เกิดปัญญาแก่ชุมชน และมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน สื่อให้เห็นหลักฆราวาสธรรมในการครองเรือน

1.2 ในส่วนของอุปแต้มวัดไชยศรีปรากฏภาพสวรรค์ซึ่งเป็นประทับของพระอินทร์ ซึ่งเป็นผลมาแต่การบำเพ็ญทานมาแต่อดีต ผนังด้านหน้าสิมวัดไชยศรีและด้านหลังวัดสนวนวาริพัฒนาราม ปรากฏภาพขุนนรกที่แสดงสัตว์นรกผู้ได้ทำกรรมกำลังเสวยผลกรรมและภาพการถูทรมานคือการทำหมันสัตว์ สื่อให้เห็นถึงหลักศรัทธาที่ประกอบด้วยเหตุผลเชื่อในเรื่องการกระทำ ทำดีย่อมได้รับผลดีทำชั่วย่อมได้รับทุกขเวทนา คือเสวยผลของกรรมในอบายภูมิ คือ นรก ซึ่งยังสะท้อนการกระตุ้นให้เกิดความละอายต่อการทำความชั่วเกรงกลัวต่อบาปคือหิริโอตตปัสสัส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชนอุปแต้มวัดมัทธมิวิทยารามปรากฏการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ ได้แก่ ทานการบริจาคเสียสละสิ่งของ รวมถึงทรัพย์สินภายนอกและลูกเมียเพื่อปรารถนาที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ตลอดถึงการรักษาอกบาสีลที่เขาศีลวิงกต แสดงถึงการแสวงหาความสันโดษเพื่อแสวงหาสังขารธรรม รวมถึงอุปปั้นที่วัดสระทองเป็นรูปพระเช้ ที่เป็นสัตว์สัญลักษณ์ที่สื่อถึงความโลก ความละโมภโลกมากคือตะกระในการบริโภคอาหารไม่รู้จักประมาณตน อันเป็นกิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดานของมนุษย์ปุถุชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสุขของผู้ครองเรือนคือ สุขของคฤหัสถ์หรือคิหิสุข ได้แก่กามโกศิสุข คือ สุขเกิดจากความมีทรัพย์ สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ และสุขเกิดจากความประพฤตีสุจริต ไม่บกพร่องเสียหายใครๆ ดิเตียนไม่ได้ นอกจากนั้น ยังปรากฏหลักอริยสัจอันเป็นธรรมที่ปฏิบัติให้ถึงความหลุดที่ปรากฏในอุปแต้มเรื่องเวสสันดรชาดก และอุปแต้มวัดสระบัวแก้วปรากฏภาพการมูรธาภิเษกก่อนขึ้นครองราชย์ สื่อถึงจักรพรรดิธรรม คือ ธรรมของผู้ปกครองแผ่นดินซึ่งยังส่งผลต่อประเพณีพิธีกรรมเถราภิเษกที่มีปรากฏในชุมชน ซึ่งพิธีนี้จะจัดขึ้นสำหรับพระสงฆ์ที่ได้รับยกย่องในชุมชนและภาพประวัติของเจ้าเมืองที่สามารถชนะการประลองชกมวยจนได้ชัยชนะต่อมาได้รับการพระราชทานแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองมัญจาคีรีที่จำวางเอก สะท้อนให้เห็นถึงหลักโลกธรรม 8 ที่มีอยู่คู่กับโลกได้เป็นอย่างดี

2) คุณค่าที่มีต่อชุมชนและสังคม พุทธศิลป์ในจังหวัดขอนแก่นมีความสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ทำให้เห็นถึงคุณค่าของพุทธศิลป์สามารถแยกออกเป็น 2 ด้าน คือ

2.1 ด้านกายภาพ พุทธศิลป์เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนเมื่อเห็นสถาปัตยกรรมในชุมชนแล้วก็สามารถทราบได้ว่า มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและพุทธศิลป์ที่ปรากฏในท้องถิ่นเป็นจดจารึกประวัติศาสตร์ชุมชนที่สำคัญในช่วงสมัยนั้นๆ

2.2 ด้านจิตภาพ พุทธศิลป์เป็นคติธรรมสอนใจ สอนให้ละความชั่วทำแต่ความดีสุจริตธรรม ปรากฏในรูปแต้มภาพสัตว์นรกเสวยผลกรรมในนรกขุมต่างๆ ทำให้ผู้พบเห็นมีความหวาดกลัวไม่กล้าที่จะทำบาปกรรมหรือความชั่ว

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพุทธศิลป์ จังหวัดขอนแก่น มีผลการวิจัยที่แตกต่างจากประเภทของพุทธศิลป์ที่ได้ศึกษา ซึ่งปฐม หงษ์สุวรรณ ได้กล่าวถึงพุทธศิลป์ในวิจัยเรื่องเกี่ยวกับตำนานพระพุทธรูปล้านนา : พลังปัญญาทางความเชื่อและความสัมพันธ์กับท้องถิ่น ซึ่งกล่าวถึงตำนานของพระพุทธรูป และมีประเด็นเหมือนกันที่มีคุณค่าต่อการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางศาสนา และคุณค่าที่มีต่อการอธิบายความสัมพันธ์ของเพศวิถีระหว่างหญิงชาย แสดงให้เห็นถึงพลังปัญญาทางความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในตำนานพระพุทธรูปล้านนา ยังช่วยให้มองเห็นการดำรงอยู่ของเรื่องเล่า ศักดิ์สิทธิ์ที่ยังคงอยู่ในท้องถิ่น มีประเด็นที่แตกต่างจากกรณีภาพ เทชะวงศ์ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศิลปะพื้นถิ่นอีสานเพื่อประยุกต์ใช้ในงานจิตรกรรมร่วมสมัย จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม ได้พบว่า ลักษณะรูปแบบองค์ประกอบศิลป์ มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาถึง เทคนิคกรรมวิธี องค์ประกอบ สี สัน และมีประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ คือ ภาพแต้มผนังเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาและวรรณกรรมพื้นบ้าน แต่ช่างแต้มอีสานมีความเป็นอิสระต่อการแสดงออกมากกว่าช่างหลวงทางส่วนกลางเป็นงานศิลปะพื้นบ้านที่บริสุทธิ์มีความเป็นตัวของตัวเอง สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันของสภาพชีวิตชาวอีสานที่มีต่อรูปแต้ม เป็นภาพของชาวบ้านในท้องถิ่นอีสานที่มีชีวิตจิตใจ มีชีวิตที่ร่วมสมัยกับช่วงเวลาของการเขียนรูปแต้ม ซึ่งพิจารณาได้จากลักษณะของรูปร่าง หน้าตา ตลอดจนเครื่องแต่งกาย นอกเหนือจากนั้นยังสอดแทรกให้เห็นในภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นถิ่นอีสาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรให้อนุรักษ์พุทธศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับสิมและอุโบสถโดยชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนมีความต้องการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านงบประมาณ ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในการจัดการพื้นที่สิมและการอนุรักษ์ ควรส่งเสริมให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ในด้านความพร้อมด้านการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีความร่วมมือแบบภาคเครือข่ายของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยสิมและอุโบสถ ในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอีสาน โดยเจาะจงพื้นที่ที่จะศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องควรศึกษาวิจัยพุทธศิลป์ประเภทต่างๆ ที่ปรากฏในพื้นที่ชุมชน มีความสัมพันธ์กับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อด้านอัตลักษณ์ชุมชนและพหุวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง หลักระบวนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพุทธศิลป์จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยพบองค์ความรู้ใหม่ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. สิมเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เพราะสร้างขึ้นด้วยเลื่อมใสศรัทธาและความสามัคคีของคนในชุมชนจึงเป็นสถานที่เคารพสักการะของชาวบ้าน

2. อุโบสถ มีความเกี่ยวข้องต่อการดำรงชีวิต ในเรื่องเป็นสื่อที่สามารถสะท้อนให้เห็นการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วนอกจากนั้น ยังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนในอดีตที่ปรากฏผ่านการเฉลิมฉลองด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งสื่อให้เห็นได้ว่า เมื่อการครองเรือนและดำเนินชีวิตประสบผลสำเร็จตามความเชื่อและความคาดหวัง จึงสะท้อนให้เห็นความสุขที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ ด้านชุมชน/สังคม ด้านวัฒนธรรมประเพณีด้านความเชื่อ

3. อุโบสถ ปรากฏสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความโลภ ความละโมภโลภมาก คือ ตะกั่วในการไม่รู้จักประมาณตน อันเป็นกิเลสที่อยู่ในสันดานของมนุษย์ปุถุชน ซึ่งสื่อถึงสุขของผู้ครองเรือน คือ สุขของคฤหัสถ์หรือคหิสุข ได้แก่ กามโภคีสุข

References

- Apai Na Khong.(1 9 9 0) . *Basic Knowledge History of Art*. Bangkok: T.Wattana Kanrnpim.
- Fine Arts Department. (1990). *Important Temples in Rattanakosin*. Bangkok: Fine Arts Department.
- Khunthokhan. (1994). *Buddhism and Daily Life*. Bangkok: Odean Store.
- Panyathapsingh. (2005). *Asia Art*. Bangkok: Active prit Ltd.
- Sanguan Rodboon. (1 9 9 0) . *Sukhothai Buddhist Art*. Bangkok: O.S.Printing House.
- Somchat Manichot. (1986). *Thai Painting*. Bangkok: Odean Store Publishing.
- Thanit Yoopho. (1 9 6 4) . *Theory in Improving and Preservation of Religious Places in the Temple*. Bangkok: Sivaponkarnpim.
- The Crown Property Bureau. (2 0 1 6) . *Hand book of Religious Places Care B.E. 2559*. Bangkok: The Crown Property Bureau.
- Wirot Srisuro. (1989). *Sim Esarn*. Bangkok: Mekha Plase.
- Wisut Pinyovanichka. (1985). *Thai Painting. Department of fine Arts, Faculty of Humanity and Social Science*. Buriram: Buriram Teacher College.
- Phrama Mit Thitapanyo. (2 0 1 8) . The Controversies and Interpretation of a Holy Precept in Buddhism. *Dhammathas Academic Journal*, 18(1), 211-222.